

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a:
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune la

TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Amos Comenius.

Ieri s'au implinit 300 de ani dela nascerea lui Amos Comenius. Prasnuim si noi diu'a aniversara a acestui barbatu insemnatu pre terenulu educatiunei; si prasniculu nostru consiste, ca apretiãm astadi valórea lui in sistem'a scólei moderne.

Doce sunt eu deosebire momentele, cari facu insemnatatea acestui barbatu, si anume: mijlócele educatiunei, puse in sistema de dènsulu, si scopulu educatiunei. Cá mijlóce ale educatiunei Comenius indigitèza intuitiunea, si prin intuitiune desvoltarea cugetàrii si a capacitàtii elevului de a cugetá; èr cá scopu: cá elevulu, cá omulu se obtièna, si se atinga idealulu, pentru carele este creatu, si pentru carele traiesce: a s e m a n a r e a l u i D d i e u .

In ceea ce privesce intuitiunea, cá mijlocu alu invetiamentului principiulu fundamentalu alu lui Comenius este: se nu se invetie in scóla vorbe nentielese, ci prin scóla se deprindem pre elevu a cunosce lucrurile din lume si valórea lor. Prin educatiune se tièntim, si se-lucrãm, cá omulu se-si însusiesca capacitatea s'a de viètia din observarea Ceriului si a pamèntului si din armoni'a, carea o vedem esistand in universu astfeliu, — cá in viètia omulu se nu fia unu imitatoru alu altor'a, ci unu subiectu, carele scie se-se conduca pre sene in modu nimeritu in calea s'a catra perfectiunea crestinésca.

Cu privire la scopu Comenius pretinde, cá scól'a se desvólte in omu humanitatea, se-lu faca b u n u .

Amintind aici aceste principii de educatiune ale lui Comenius, constatãm, ca noi romanii am ajuns tardiu, fórte tardiu, timpulu, in carele se avem scóle, si se putem activá in ele principiile didactice ale lui Comenius. Chiar acèsta imprejurare are pentru noi o deosebita insemnatate, si anume:

A-ne plange, ca sórtea si dat'a ne-a fost, cá se putem incepe multu mai târdiu, decât alte popóre desvoltarea nóstra prin scóla, nu ne-ajuta, si nu ne

póte ajutá nimic; dar a privi la frumósele talente, depuse de Domnulu intru prisosintia in ómenii, cari constituiescu neamulu nostru si a-ne concentrá tóta activitatea nóstra pentru a-le desvoltá, ne este nu numai detorintia, ne este programa de viètia.

Noi romanii suntem unu poporu otielitu prin vitregitatea timpurilor, prin cari am trecut.

Ce ne trebuiesce?

Ne trebuiesce, cá se desvoltãm in mesura mai mare, decât ce am potut face acést'a pana acum, acele frumóse talente, depuse intru prisosintia in neamulu nostru. Ca n'am potut face pana acum mai multu, nu este vin'a nóstra. Vin'a o pórtá imprejuràrile vitrege, in care am trait, precum si moscenirea, pre carea ni-o au lasat vitregitatea acelor timpuri de trista aducere aminte.

Astadi inca traim intr'unu timpu si intre nesce imprejuràri destul de grele; dar avem cu tóte acestea mangaiarea, — multiemita luptelor si suferintielor betranilor nostri, ca in biserica avem autonomia, — si desi ne gasim intre imprejuràri din cele mai grele, totusi am pus, si punem cu succesu in practica principiile didactice ale Mantuitorului Christos in scólele nóstre confessionale.

Comenius cá pedagogu are mare insemnatate chiar in ceea ce privesce scólele cu caracteru confessionalu, cum sunt a-le nóstre, pentru ca dènsulu a enunciat cá principiu, ca desvoltarea morala a omului nu se póte face fara ajutoriulu religiunei, fara credintia in Dumnedieu; èr in ceea ce privesce limb'a materna, Comenius a enunciat cá principiu, ca educatiunea si instructiunea nu se póte face in scól'a elementara in alta limba, decât numai in limb'a m a t e r n a .

Ne sunt fórte pretióse aceste principie ale lui Comenius, deóre-ce ele sunt in deplina consonantia cu principiile santei nóstre biserici. De aceea ne alaturãm si noi, cá biserica si cá poporu, cu placere celorlalte natiumi din lume, cari serbéza amintirea universarei a trei sute de ani dela nascerea dènsului.

Dar serbatorile ómenilor, cari au dat directiune desvoltării omenimei pre ori ce terenu de viétia sunt numai atunci de valóre, daca ele indreptéza, si adauga faptime la desvoltarea vietii popórelor.

Noi am potut pasí mult mai târziu, decât altii, pre calea desvoltării. Chiar pentru acést'a mersulu nostru pre acésta cale trebue se ne fia si mai repede si mai siguru.

In ceea ce privesce refejunea mersului nostru pre terenulu educatiunei si instructiunii poporului, asia credem noi, ca intre imprejurările, in cari am fost, nu ne potém plange, si daca este vorb'a, nu ne potém plange nici de spornici'a si de sigurantia mersului nostru pre terenulu culturalu.

Fiindu-ne inse program'a, ca inaintand cu timpulu, se facem cu fiecare di mai multu, — detorintia avem, cá se ingrijim, cá iubirea facia de sant'a nóstra biserica se ne inspire totu mai multa putere si taria de a lucrá cu sporiu si sigurantia pre terenulu educatiunei si instructiunii poporului.

Articululu de lege XLIII. din 1891.

Despre pensionarea invetiatorilor si crescutórelor dela scótele poporale publice si dela asilele publice de copii, precum si in caus'a modificarii articulu de lege XXXII. din 1875. referitoriu la ajutorarea veduvelor si orfanelor acelora.

(Sanctionat in 27. Decemvrie 1891. — Publicat in „Országos Törvénytár“ la 31. Decemvrie 1891.)

§. 1.

Intre cei indreptatiti la pensiupe pe bas'a articulu de lege XXXII. din 1875. paragrafi 1. si 2. se primesc si invetiatorii si invetiátórele aplicate in modu definitivu la scótele de praxa de pe lãnga institutele pedagogice, la institutele umanitare, la scótele comerciale si industriale inferióre, precum si la tóte institutele de invetiamentu de o categoria cu scótele poporale: daca au cualificaciunea statorita pentru purtarea oficiului invetiatorescu in §. 133. din articulu de lege XXXVIII. din 1868., sau in §§. 61. si 62. din art. de lege XXX. din 1883. si pe langa aceea mai corespund postulatelor din art. de lege XVIII. din 1879.

§. 2.

Cu pensiupe ordinara, ce o vor avé pana la capetulu vietii, se pot departá din statiunile lor invetiatoresci :

1. Aceia, cari au servit cel putien 40 de ani computabili, cá invetiatori suplenti sau ordinari la vre-unulu din institutele insirate in §-ul 1. art. de lege XXXII. din 1875, precum si al legii presente ;

2. Aceia, cari au servit cel putien 10 ani computabili tot la astfeliu de institute cá invetiatori suplenti sau ordinari, daca din caus'a óre-carei scaderi trupesci sau spirituali, provenite fara de greial'a si vin'a lor, au ajuns cu totulu necapabili pentru

implinirea datorintielor sale invetiatoresci, sau daca au implinit anulu al 65-lea al vietii lor.

§. 3.

Sum'a anuala a pensiunii celor indreptatiti la pensiupe pe viétia, dupa 10 ani de serviciu, — intre cari are se se intieléga si timpulu petrecutu in servitiu de resboiu in urm'a mobilisarii, precum si in captivitate de resboiu, — se statorisce cu 40% ale salariului computabilu ce servece de basa la pensiupe, si dupa servitiulu, ce trece peste 10 ani, dupa fiesce care anu ulterioru este a se statorí in o suma mai mare, cu câte 2%, asia, ca dupa implinirea timpului de servitiu de 40 de ani compete intréga sum'a salariului computabilu. Provisiunea totdeuna are se se rotunzésca la sume de câte 10 fl., asia, ca sumele partiale, ce se estind pana la 5 fl., sunt a se omite, ér sumele mai mari de 5 fl. au se se iae cá de 10 fl.

De pensiupe mai mare decât sum'a intréga a salariului computabilu, care atinge sum'a de 300 fl. sau trece peste ea, nu se póte impartasi nimeni nici dupa timpu de servitiu mai indelungatu, la din contra inse si pentru invetiatorii si invetiátórele provezute cu salariulu mai micu decât 300 fl. anuali, la statorirea pensiunii totdeuna e a se luá de basa salariulu anuala de 300 fl.

§. 4.

La statorirea sumei beneficiului computabilu, ce compete celui indreptatit la pensiupe in cel mai din urma momentu al servitiului, sunt a se luá in socotintia,

- a) salariulu sistemisat in bani gat'a ;
- b) adausulu intregitoriu (personalu) primit cá intregire a salariului mai mare avut mai inainte ;
- c) adausulu personalu, ce e a se considerá de egal cu salariulu, si care nu s'a dat numai eclusiv pentru durat'a functionarii in oficiu ;
- d) adausele de etate sistemizate, cari forméza partea intregitóre a salariului, precum si didactrele de asemenea natura, ce compet invetiatoriloru, aceste din urma computate in calculu mijlociu facut dupa venitele din cei din urma cincii ani ;
- e) venitululu competintiei de pamentu, ce suplinesce seau intregesce salariulu in bani gat'a, valórea locala a competintielor de naturale si altor servituti, computata in calculu mijlociu dupa 10 ani. Din contra cortelulu in natura, banii de cortelu, dotatiunea patronala, ce nu forméza partea intregitóre a beneficiului sistemisat, adausulu localu seau de scumpete, competinti'a de lemne pentru incalzitulu scólei, relutulu de cancelarie, beneficiulu, ce servece pentru tierenerea de suplent, nu sunt a-se luá in socotintia la calcularea sumei de provisiune finala.

§. 5.

Soci'a celui indreptatit la pensiupe, la cazul mortii barbatului seu, primesce subventiune anuala ordinara de veduva, de cumva barbatulu seu a ser-

vitu celu putienu 10 ani computabili, si ea a trait cu el in casatorie celu putien unu anu.

Subventiunea veduvelor dupa salariu de 300 fl., respective dupa celu mai de pe urma salariu computabilu alu barbatului reposatu, daca acelu salariu nu trece peste 600 fl., face 50⁰/₀, ér dupa partea salariului, ce trece peste 600 fl., 20⁰/₀, care subventiune i se aviséza dupa o jumetate de anu socotita dela diu'a mortii barbatului, din care subventiune femeia remasa veduva e datóre se ingrijasca numai de pruncii sei proprii, ei si de pruncii nascuti din casatori'a de mai nainte a barbatului seu mort.

§. 6.

La dejudecarea pretensiunii de provisiune invetiátorele, atât in privinti'a drepturilor, cât si a datorintielor sunt a se considerá de egale cu invetiátorii. Barbatulu inse dupa sotia s'a, afara de competinti'a de inmorméntare, care e egala cu salariulu aceleia de pe trei luni, respective, daca a muritu fiind deja pensionata, cu pensiunea ei de pe trei luni, nu póte face pretensiune la nici unu feliu de impartasire.

§. 7.

Invetiátorea si in casulu acela inca póte face pretensiune la pensiunea, seau la escontentarea finala, ce-i compete pe bas'a aplicarii sale, daca barbatulu ei e inca in viétia, seau are dupa el provisiune separata, si provisiunea s'a si atunci si-o pastreza, daca dupa barbatulu seu numai mai târdiu se impartasiesce de provisiune, seau daca se marita de nou.

§. 8.

Daca veduv'a mama primesce subventiune, atunci fiesce-care dintre pruncii ei primesc $\frac{1}{6}$ din provisiunea, ce compete mamei.

Sum'a ajutoriului inse, ce se da la toti pruncii, nu póte se tréca peste sum'a provisiunii de veduva.

Orfanii invetiátorei, dupa ce tatalu lor in urm'a restrictiunii cuprinse in §. 5. nu póte se se impartasiésca de provisiune veduvéscá, sunt a se considerá de orfani fara parinti, si in intielesulu §-lui, ce urméza mai josu, este a se ingrijí de ei asia, cá calcularea basei ajutoriului de orfani se se faca intoemai, cá si când tatalu lor ar avea dreptu la provisiune veduvéscá.

§. 9.

Orfanii lipsiti cu totul de parinti, in casu când numai unulu din parintii lor a functionatu cá invetiátoriu, pe langa ajutoriulu, ce se va computá in intielesulu §-lui de mai sus, mai primesc inca câte 25 fl.; éra in casu, când amendoi parintii lor au fost invetiátorii, pe langa ajutoriulu, ce este a se computá separat dupa fie-care parinte, mai primescu inca 50 fl.

Orfanii lipsiti cu totul de parinti seau cei fara de avere, in locu de ajutoriulu, ce li-ar competá, se crese in orfanotrofii incepend dela anulu alu

treilea alu etatii lor, asemenea si acei orfani fara de avere, carii sunt a se privi cá lipsiti cu totul de parinti din cauza, ca unulu dintre parintii lor prin despartire de casatoria, seau pentru óre-care gresiala propria si-a perdutu pensiunea veduvéscá, sau nici n'a dobandit asfeliu de pensiune; cesti din urma inse numai in acelu casu, daca parintele lor remasu in viétia ar suplicá, sau daca in intielesulu §-lui 4. din Art. de lege XXXVIII. din 1868. ar existá necesitate de a pune tutoru, sau daca autoritatea competenta, din caus'a purtarii parintelui remasu in viétia, ar aflá-o de doritu in interesulu orfanului.

Ajutoriulu de bani alu astor-feliu de orfani, subdurat'a educatiunii lor, se estrada din fondulu de pensiune in folosulu orfanotrofiului respectiv.

Pentru infiintiarea de orfanotrofii corespunzetóre acestui scopu, si pentru acoperirea speselor de sustinere sunt a se intrebuintiá venitele extraordinare ale fondului regnicolaru de pensiune docentalu si intratele neprevazute ale aceluia.

In cazuri deplin motivate, ministrulu de culte si instructiune publica exceptionalu póte concede, cá sustinerea si educarea orfanului cu totul lipsit de parinti se se concreada in grij'a tutorului pus din partea autoritatii pupulare sau in grij'a unui consangeanu recomandat din partea autoritatii pupulare, si care ofere garantia atât materiala cât si morala; in casulu acesta si ajutoriulu de bani, ce compete orfanului, este a se estradá tutorului respective consangeanului.

§. 10.

Intre venitele fondului de pensiune si de ajutóre este a se suscepe tax'a de 15 cr., ce trebuie se se solvéscá in fie-care anu sub titlu de contribuire dupa pruncii obligati la scóla, cari frequentéza astfelu de institute poporale de invetiamentu, ai caror invetiátorii in intielesulu §-lui 2. art. de lege XXXII. din 1875., respective a §-lui 1. din legea presenta au fost primiti in numerulu celor indreptatiti la pensiune.

Acésta taxa de contribuire este a se incassá in loculu prim dela parintii, in loculu al doilea dela sustienetorii scólelor; remanendu-le acestora in voia, ca in casu de paupertate dovedita a parintilor sau de scutire generala dela didactru, pentru acoperirea taxelor se intrebuintieze sumele incurse din pedepsele, cari in intielesulu §-lui 4. art. de lege XXXVIII. din 1868. au se se platésca pentru absentariile dela scóla.

§. 11.

Sub intréga durat'a servitiului de 40 de ani edatoriu fiesce-care, cá in intielesulu legii presente se solvéscá in tot anulu la fondulu de pensiune si de ajutorare 2⁰/₀ din salariulu seu computabil, sau intru cât nu ar atinge sum'a de 300 fl., 2⁰/₀ din pensiunea intréga asigurata pe sam'a lui.

§. 12.

Taxele cuprinse in §§-ii 28. si 29. art. de lege XXXII. din 1875. si neschimbate prin legea presenta, precum si taxele insirate in §§-ii 10. si 11. din legea presenta sunt datori sustienetorii scólelor, respective la scólele de statu curatorulu, la scólele confessionale si comunale comitetele scolastice formate in intielesulu §-lui 9. art. de lege XXVIII. din 1876., pe langa raspunderea lor propria, se le solviasca la cass'a comunala in cele dintaiu doae luni ale fiesce-carui anu civilu, respective la cazu de intardiere in platire se faca dispusetiuni in privinti'a incassarii; spre care scopu cu ocasiunea ingrijirii pentru acoperirea lipselor scólei sunt datori se faca dispusetiuni si in privinti'a taxelor, ce cad in sarcin'a sustienetoriului scólei; ér quotele, cari cad nemijlocitu in sarcin'a invetiatorilor, sunt datori se le subtraga din beneficiile impreunate cu statiunile respectivilor.

Daca pentru impotrivirea celui indatorat la solvire incassarea acestor quote ar intimpiná dificultati, la recercarea comitetului scolasticu incassarea o esecuta respectiv'a primaria comunala.

La cazu de intrelasare, dupa restantia are se se solvésca drept camata de intarziare $\frac{0}{10}$ -ulu statoritu cu privire la darile de stat, partea, carea a comisu intrelasarea, comitetulu scolasticu ori primari'a comunala, se póte pedepsi din partea comitetului administrativu in favorulu fondului de pensiuone cu o muleta dela 5—50 fl.

§. 13.

Pe bas'a favorului cuprinsu in §. 31. art. de lege XXXII. din 1875. sustienetorii de scóle scuti de obligamentulu contribuirii la fondulu de pensiuone regnicolaru alu invetiatorilor se bucura si pe venitoriu de acestu favoru cu privire la invetiatorii si invetiátórele, cari pana la intrarea legii presente in vigóre au fost primiti in institutele lor separate de pensiuone.

Dupa intrarea in vigóre a legii presente inse numai in casulu acela sunt indreptatiti a primí in institutele lor proprii de pensiuone invetiatori, respective invetiátóre cá membri noi, daca in restimpu de o jumetate de anu, computat dela sanctionarea legii de fatia, dechiara in scrisu, ca pe sam'a invetiatorilor si invetiátórelor lor, ce vor fi se se primésca in institutul lor de pensiuone, dupa terminulu amintitu, fara de o ingreunare mai mare a acelora decât cea statorita in legea acést'a, vor asigurá cel putien atáta si astfeliu de provisiune finala si alte favoruri, câte statoresce legea presenta.

§. 14.

Legea presenta intra in vigóre cu 1. Ianuarie 1892.

Pretensiunile de pensiuone si provisiune finala ce s'ar ivi pana la sosirea acestui timpu, precum si

obligamintele fatia cu fondulu de pensiuone, sunt a se tractá in intielesulu art. de lege XXXII. din 1875.

Incepend dela intrarea in vigóre a legii presente, cu privire la solviri, precum si cu privire la anii de servitiu computénde dela anulu 1870. provisiunile finale sunt a se esoperá in intielesulu determinatiunilor legii presente; ér cu privire la anii de servitiu, ce proced anulu 1870, in intielesulu acelor ordinatiuni guverniali, praxe, regulamentu bisericescu sau comunalu, ori contractu privatu, in sensulu carora s'a castigat indreptatirea la pensiuone.

Competintiele celor ce au fost pensionati inainte de intrarea in vigóre a legii presente, e datoriu se le solvésca si mai departe dupa modalitatea de pana aci tot acela, care le-a solvit si pana acum.

Pretensiunile castigate pana la intrarea in vigóre a legii presente reman neatinse, si la cazu de pensionare sunt a se luá in consideratiune.

§. 15.

Dupa trecerea alor 10 ani, computati dela intrarea in vigóre a legii presente, se va pregati unu nou bilantiu matematicu detaiatu, care se arete starea fondului regnicolaru de pensiuone si ajutorare a invetiatorilor.

§. 16.

Paragrafi 7, 9, aline'a a dou'a a punctului 2. din §-ulu 10., aline'a prima a §-lui 13., punctulu 3. alu §-lui 15., 16., §§. 19., 20., 21., 22., 25., punctulu 1. si 2. al §-lui 29., §§-ii 30., 32., 38., 39., 41., 44., 45 din art. de lege XXXII. din 1875., care tractéza despre pensionarea invetiatorilor si crescetórelor dela institutele poporale publice de invetiamentu si dela gradinile publice de copii, precum si despre ajutorarea veduvelor si orfanilor acelora, se scot din vigóre.

Cu esecutárea legii acestei'a se incredintiéza ministrulu de culte si instructiune publica si ministrulu de finantie.

✕ Importantia istoriei pedagogice.

(Memoriei neuitatului meu profesoru Dr. Lazaru Petrovici.)

Déca vom privi trecutul tuturor popóreloru, ne vom convinge: ca fericirea si bunastarea lor a depins dela educatiunea lor: acele popóre cari au considerat educatiunea cá unu cultu supremu, au devenitu puternice, libere si respectate, pe când din contra, acele cari n'au apretiatu educatiunea, au decadiutu si cu timpul au disparut de pe covorul pamentului.

„Fara educatiune pere individulu si statulu“ a dis Aristotel.

Pentru a ajunge marele scopu alu educatiunei, este indispensabilu a cunosce principiile si esperintiele predecesorilor nostri; caci numai ast-mod vom poté urmari calea adeverata, numai ast-mod vom poté patrunde in fiinti'a si valórea educatiunei.

Tóte acele principii si esperintie, precum si desvoltarea educatiunei — in decursulu seculiloru — de catra diferitele popóre, le vom affá in Istori'a pedagogiei.

Ea ni arata medilócele prin cari au realizat scopulu

educatiunei diferitele popóre, ni arata directiunile bune si rele ale educatiunei; cá ast-mod se podem adoptá si urmari pe cele bune, si condamnă pe cele gresite.

O necesitate imperativa este acést'a pentru fie-care barbatu de scóla, caci cunoscend acele medilóce si principii rationale, va lucrá mai liberu si cu succesu la marea opera a educatiunei.

„Numai acela cunósce fiinti'a si valórea educatiunei — dice Carol Schmidt — carele a urmat desvoltarea ideii educatiunei in decursulu seculilor.“

Déca vom privi istoriculu educatiunei din timpurile antice, la popórele cari s'au ivit primele elemente de educatiune, ne vom convinge ca scopulu acelei educatiuni a fost: inflorirea si prosperarea natiunei; numai abia mai apoi cu ivirea Mantuitoriului in lume, a inceput omenirea a cunósce adeveratulu scopu alu educatiunei.

Avend deci in vedere pe adeveratulu reformator alu educatiunei, pre Mantuitoriulu Christosu, vom numi educatiunea inainte de ivirea sá in lume nationala, ér dupa venirea sa, umana.

Partea I.

Educatiunea nationala.

Scopulu educatiunei nationale a fost: intarirea si desvoltarea natiunei: cu unu cuventu caracterulu educatiunei a fost nationalu.

Considerand ca fie-care natiune formá osebite state, poporulu a fost numai unu instrumentu; adeca substanti'a de a servi pentru inflorirea statului séu a natiunei. Poporulu la care aflam primele elemente de cultura si educatiune a fost Chinesii, vom incepe deci cu:

1. Educatiunea familiara a Chinesilor.

La acestu poporu vom observá o adeverata stabilitate in cultura si datini. El se afla tot in acelu stadiu de cultura, in care s'a aflu acum 1000 de ani.

Credinti'a lor religiósá se reduce la urmatórele:

Esista o fortia universalá, ceriulu, carele dominédia tóta natur'a. Fiulu acelei fortie este imperatulu, numitu si „fiulu sórelui,“ el dispune asupra vietii suditilor sei; pretutindenea este prémarit cá unu reprezentantu divin.

Intregu statulu este consideratu de o mare familia, in fruntea carui'a sta imperatulu.

In fruntea familiei sta tatalu, carele are putere netiermura asupra fiilor sei, cari datoiescu supunere neconditionata lui.

Tatalu, carele-si omóra copilulu nu e pedepsit, pe când din contra copilulu carele a atacat pre parintele seu, este judecat la mórte.

In asemenea casu tóta provinci'a este in iritare, fiindca s'a comis crim'a cea mai mare; insusi imperatulu se asiédia pe tron, spre a judecá.

Toti mandarinii — oficialii superiori — din aceea provincia sunt destituiti, sub cuvent ca administratiunea ei este fórte rea. Vinovatulu-si primia mórtea cea mai cruda, ér cas'a sa si a vecinilor se ardea.

Aceste datini si dispusetiuni legali, caracterisédia pe deplinu stim'a de carea s'au bucurat parintii in Chin'a.

Femei'a in Chin'a era o adeverata sclava. Cu inceperea an. al 10 nici nu-i era permis a mai esi din casa; pana e inca tenera datoiescu supunere parintelui, ér când se casetorescu barbatului; ma si fiului celui mai mare — dupa mórtea sociului ei.

Déca parintele e morbos, prunculu e obligat a-se retrage dela ori si ce desfátari lumesci, ér la casu de mórte, lu jelesce 3 ani.

Invetiamentulu in Chin'a a fost independent de statu, familiile insesi se ingrigeau de educatiunea fiilor sei.

Elu s'a impartit in inferior si superior.

Cu anulu alu 6 se incepea invetiamentulu inferior. Prunculu se deprindea in cetit, scris si socóta.

Invetiamentulu respective metod'a cetitului s'a redus la unu negru mecanismu, anumit: invetiatoriulu cetea unu siru si elevii erau obligati a-l repetá pana ce-l memorisau. Cáta diligintia se recerea, cá pe lángha unu metodu atât de defectuos, se fie in stare elevul a studiá cele 80,000 de semne, din cari se compune limb'a chinea.

(Va urmá.)

Iulia Fui'a.

Protocolu

luat in siedinti'a comitetului reuniunei femeilor romane din Arad si provincia, tienuta in 1. Martiu 1892. st. n. d. a. la 5 óre, in urm'a convocarii de dato Arad 29. Februariu a. c. aci sub NB) alaturata.

Presenti: Dómnele, Aureli'a Belesiu, presidenta, Rhe'a Silvia Ceontea, v.-presidenta, Barbara Antonescu, cassiera, Iuliana Dogariu, Silvi'a Plopu, Lucretia Tamasián, membr. comitetului. Domnii: Ioan Belesiu, Teodor Ceontea, consilieri, Dr. Georgiu Plopu, secretariu.

I.

Dómn'a presidenta deschidiend siedinti'a, pune la ordinea dilei obiectele espuse in convocare; si anume:

Reportéza prin secretariu, cá cas'a din Arad, strad'a Deák Ferencz Nr. 27. este de tot solvita, adeca totu pretiulu de 12:500 fl. éra contractulu s'a prezentat la cartea fonduara pentru transcriere spese de timbru au obvenit: cu facerea contractului in 2 ronduri 2 fl 50, timbru pe petit 3/50, pe 3 rubruti 3/15, de tot: fl 2 fl 95, sare s'a anticipat prin d-lu Traian Pacu.

Se ie la cunoscentia cu placere. Sum'a de 2 fl 95 cr. obvenita cu contractulu, se asémna la cass'a reuniunei spre esolvire pe cuit'a lui Traian Pacu.

II.

Dómn'a presidenta da cetire prin secretariu epistolei M. D. Vincentiu Babesiu adresata Inalt. Prea Santiei Sale Ioan Metian episcopu si gratosu patronu al reuniunei, priu care atât in numele seu, cât si a Ilustrilor Domni, Alexandru Mocionyi si Zenobiu Mocionyi de Foen multiamesce pentru proclamarea lor de membrii onorari ai reuniunei, primind diplomele. Espune mai departe cá pentru fondulu reuniunei au binevoit a doná: d-nii Alexandru Mocionyi 50, Zenobiu Mocionyi 50, Vincentiu Babesiu 20 fl. La olalta 120 fl.

In fine dn'a cassiera Barbar'a Antonescu declara, cá a primitu sum'a de 120 fl. din manile secretariului:

Se ia la cunoscentia cu placere. Sum'a de 120 fl se asémna pentru administrare cassei, éra Ilustrilor Domni Generosi: Alexandru Mocionyi de Foen, Zenobiu Mocionyi de Foen si Vincentiu Babesiu, comitetulu reuniunei li esprima profunda multiamita prin estrasu protocolariu, care este a-se publicá si in fói'a-oficiósá „Biserica si Scóla.“

Epistol'a memorata mai sus se depune in archiv'a reuniunei spre pastrare.

III.

Venind la ordinea dilei ratiociniulu cassei de pe anulu 1891. — Dómn'a cassiera espune, ca din caus'a de morbu nu a potut presentá acum ratiociniulu, inse lu-va presentá cât mai curend.

Se ia la cunoscentia.

IV.

Censurandu-se ratiociniile dómnei directóre de pre

dotat dela natura cu frumóse calitati. Prin acestea in fruntea carora putem pune blandeti'a, si prin crescerea nimerita, pe care a sciut-o dá familiei sale, si-a castigat stim'a si iubirea nu numai a poporului credintiosu, ci si a intregi imprejurimi. Ramasitiile pamantesci ale defunctului s'a depus spre odichna eterna Luni in 21 l. c. n. in cimiteriulu din Buteni. Serviciulu funebralu l-a oficiat pãrintele protopopu Constantinu Gurbanu asistat de 14 preoti si mai multi invetiatori, in presenti'a credinciosilor nostrii din Buteni, si a unui publicu alesu si numerosu din juru. La finea servitiului pãrintele protopopu rosti cuventulu funebralu, in care schitiã biografi'a reposatului si accentuã calitatile cu care era inzestrat — Pe defunctulu-lu deplang fii: Ioanu si Alexandr'a mar. Popescu, ginerile Isidor Popescu not. com. nepotii: George, Teodor, Ros'a mar Muscanu, Nicolae si An'a, nenumerate rudeni, cunoscuti si intregu poporulu nostru credintiosu din Buteni. — Fie-i tierin'a usióra, si memori'a binecuventata!

† *Necrologu.* In diu'a de 7 Martiu n. anulu cu-rentu in urm'a unui morbu abia de câteva dile trecú la cele eterne confratele nostru Ilie Goilanu parochu in comun'a Cosdeni, protopresbiteratulu Beiusului, comit. Bihorului, — in etate de 45 ani si in anulu al 20-lea alu serviciului seu preotiescu. — Pre reposatulu lu-deplange neconsolabil'a s'a socia si trei fii minoreni precum si intregu poporulu nostru din comun'a Cosdeni, carui'a defunctulu i-a servit cu credintia si devotament. Remasitiile pamantesci ale defunctului s'au depusu spre odihna eterna in diu'a de 9 Martie a. c. Serviciulu funebru a fost oficiat de 7 preoti in presenti'a intregului poporu carele l-a pastorit. — Fie-i tierin'a usióra si memori'a binecuventata! — G.

* *Rectificare.* In predic'a pãrintelui protosincelu Iosifu Goldisiu publicata in n-rulu din Duminec'a trecuta a fóiiei nóstre la pagin'a 75, column'a a 2-a, seri'a prima din sus, in loc de: Inaltia-te pana la Zenitul meritelor, — se-se cetésca: „Inaltia-te pana la Zenitul meritelor etc.

* *Multiamita publica.* Subscrisulu in numele tuturor parochianilor mei vinu pe acésta cale a aduce cea mai ferbinte multiamita comuneloru bisericesci respective confratiloru preoti, epitropieloru parochiale si credinciosiloru, cari din anima nobila si pietate crestina, la apelulu On. Dnu protop. tractual G. Craciunescu au venit in ajutoriu cu denariulu lor spre acoperirea celor mai simtite lipse, ce se ivira dupa arderea santei nóstre biserici, contribuind cu urmatórele sume. 1. Dela parochi'a Hossiasiu prin parintele Dimitrie Morariu s'au colectatu 1 fl. 14 cr. 2. Dela parochi'a Fadimacu prin parintele Teodoru Ioanesiu s'au colectat 3 fl. 3. Dela parochi'a Rachita prin parintele Alexandru Jucu s'au colectatu 1 fl. 60 cr. 4. Dela parochi'a Chiseten prin parintele Lucianu Siepetianu, s'au adunatu 1 fl. 5. Dela parochi'a Ohabaforgaci prin parintele Andronicu Mageriu s'au adunatu 6 fl. 50 cr. anume: parintele Andronicu Mageriu 1 fl., Vasiliu Cimponeriu invetiatoriu 20 cr. Nicolaie Minescu economu 20 cr., Petru Balintu econom 20 cr., Dimitrie Miocu epitropu 10 cr., cu tasulu au incursu 30 cr. Dela st. biserica 1 fl. 50 cr. dela credinciosi din locu 2 fl. 70 cr. Nicolaie Cërbu epitropu 20 cr. 6 Dela parochi'a Brestovatiu prin parintele Filip Vuia s'au adunatu 1 fl. 90 cr. ér din partea st. biserici 2 cadelnitie de cositoriu si 2 iconi. Sum'a totala 15 fl. 4 cr. v. a. Pentru cari jertfe Atotpotintele se le resplatésca nobililoru dona-

toriu din darurile sale cele bogate. — Ohabalunga, 8 Martie 1892. — Demetriu Murariu, preotu gr. or.

Invitare.

Conform angagementului luat la absolvare, prin acést'a sunt invitati la o intrunire colegiala in Arad pe Mercuri'a luminata in 8/20 Aprile a. c. toti acei colegi de studiu, cari au absolvat institutulu pedagogicu aradan in 1881.

Program'a intrunirei:

1. La ór'a 9¹/₂ a. m. ne vom intruni in sal'a seminariului diecesan, care intrunire o va deschide Revdiss. Domnu Augustin Hamsea director seminarial, cá fost profesor.

2. O scurta reprivire asupra activitatii nóstre de unu deceniu, facuta de unu membru.

3. La ór'a 11 a. m. vom asistá in corpore la parastasulu celebrand in biseric'a catedrala in amintirea reposatilor profesori Dr. Lazar Petroviciu, Ioan Russu, Dr. Atanasie Siandor, P. Popoviciu; precum si a numerosilor colegi de studiu reposati.

4. La ór'a 1 p. m. ne vom intruni la unu prandiu comunu.

Toti colegii sunt rogati a-si descoperi ubicatiunea primului subscris.

B.-Comlosiu, 7 Martiu 1892.

Iuliu Vuia. Ioan Vidu. Nicolau Boscaiu.

Convocare.

In sensulu decisului Comit. Reun. dto 28 Dec. 1891. Nr. 9 si in conformitate cu dispusetiunile legali se conchiama „Reuniunea invet. rom. gr. or. din tractulu Protopresbiteralulu alu Lipovei“ la adunarea generala diu'a de 8/20 Aprilie a. c. adeca: pe Mercuri dupa S. Pasci in Comun'a Chesintiu, cu urmatoriulu programu:

Mercuri in 8/20 Aprilie inainte de amédi:

1. La 7 óre asistarea in corpore in S. bisericu la chemarea Duhului sfantu.

2. La 8 óre deschiderea Reuniunii.

3. Participarea in corpore la prelegerea tienenda din Religione precum si din celelalte obiecte de invetiamentu apartinetórie clasei inferióre de dlu invet. Augustin Petcu.

4. Participarea in corpore la prelegerea tienenda din Religione precum si din celelalte obiecte de invetiamentu apartinetórie clasei superióre de dlu invet. Georgiu Iosifu.

5. Dupa finirea prelegeriloru — Conferintia didactica.

Dupa amédi:

6. Raportulu Comitetului, cassariului si a bibliotecariului.

7. Desbaterea repórteloru in generalu si in specialu.

8. Cetirea disertatiunilor ce eventualu se vor însinua.

9. Numirea locului si timpului pentru procsim'a adunare.

10. Propnneri diverse.

NB. P. T. membrii si toti acei binevoitori ai causei scolare, cari vor luá parte — despre ce prin o carta de corespondintia sunt rogati a incunoscintia pre subscrisulu notariu al Reun. in Keszinez — sunt rogati cá cu diu'a defipta dimineti'a la 6 ore a-se aflá la scól'a romana din Lipov'a, de unde vor plecá cu trasurile catra locul destinat pentru adunare.

Lipov'a la 7/19 Martie 1892.

Voicu Hamsea, m. p.
protop. cá presiedinte.

Georgiu Iosifu, m. p.
notariu I.

Conchiemare.

In conformitate cu §. 3. din Regulamentu si a decisiunei ultimei intruniri generale de despartiment, conchiemam prin acést'a adunarea generala a reuniunei invetiatoresci gr. or. a despartimentului B.-Comlosiu in Pesac, pe Domineca in 19 Aprilie vechiu a. c. la carea se invita toti membrii ordinari, onor. preotime si toti aceia carora li zace la anima prosperarea invetiamentului nostru primariu.

Program'a intrunirei:

1. Chiemarea duchului sant.
2. Raportul general, al cassariului si bibliotecarului.
3. Raportulu comisiunei literare asupra studiului „Cestiunea ortografiei in scólele primarie“ cetit in ultim'a intrunire de membrulu Iuliu Vui'a.
4. Propnneri practice din computulu mentalu si scrisualu de invetiatorii locali Emanuil Barbulescu, Demetriu Chesaros si Eutimiu Bujor, conform temelor designate de birou.
5. Reflexsiunile membrilor asupra propunerilor.
6. Disertatiuni.
7. Eventuale propnneri.

B.-Comlosiu, din siedinti'a biroului tienuta la 24 Faur a. c.

Iuliu Vui'a, m. p.
vicepresidele reuniunei.

P. Baran, m. p.
notariu.

Concurse.

Pentru ocuparea postului invetiatorescu la scól'a gr. or. rom. confessionala din comun'a Repsig, inspectoratul Boros-Ineului, cottulu Aradului se escrie concursu cu terminu de alegere de 30 zile dela prim'a publicare.

Emolumintele sunt: 1. In bani gat'a 150 fl. 2. 14 cubule bucate jumetate grau jumetate cucuruza 91 fl. 3. 1 cubul mazere 7 fl. 4. Fên 14 magi 20 fl. 5. 10 stengini lemne. 6. pentru invetiator, 4 pentru scól'a 60 fl. LeG conferintia 10 fl. 7. Pentru scripturistica 6 fl. 8. Cuartiru in natura cu gradina.

Competentii la acest post au a-si substerne suplic'a ajustata cu tóte documintele necesarii, adresata comitetului parochialu, subscrisului Protopresbiteru, avend pana la timpulu legalu in vr'o Dumineca séu serbatóre, a-se presentá in biserica din locu, pentru a-si aretá desteritatea in cántare si tipicu.

Repsig, 25 Februaru 1892.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOANU CORNEA, m. p. protop. si inspect. scolar.

—□—

Pentru postulu de capelanu langa veteranulu parochu din **Corciu**, Teodor Leucutia se escrie concursu cu terminu de alegere de 30 zile dela prim'a publicare.

Dotatiunea pentru postulu acest'a de a III. clas'a este: 1. Pamenturile estravilane parochiale de 9 jugere cat. 2. Birulu preotiescu dela 83 case. 3. Veniturile stolarie indatinate.

Din dotatiune acést'a alegendului capelan i compete jumetate.

Competintii la acestu post se-si substérna petitulu la subsemnatulu in Ucurisiu, ajustatu cu documintele necesarie pana la diu'a alegerei.

Ucurisiu, 4 Februaru, 1892.

Pentru comitetulu parochialu:

Petru Suciú, m. p.
protopresbiter.

—□—

Se escrie concursu pentru deplinirea parochiei din **Beliu**, in protopresbiteratulu Beliuului, cu terminu de alegere de 30 zile dela prim'a publicare.

Dotatiune este: 1. Un'a sesiune de pamentu estravilanu. 2. Birulu preotiescu dela 70 de case cáte o mesura de bucate. 3. Venitele stolarie. 4. Cuartiru in natura, cu gradina.

Competintii la acést'a parochi'a de a III. clas'a se-si substérna suplica ajustata cu documintele necesarie la subsemnatulu ppresbiteru in Ökös comitatulu Bihor, si se pot presentá in biserica spre a-si aretá cualificati'a in cele rituale.

Beliu, 4 Februaru, 1892.

Pentru comitetulu parochialu:

Petru Suciú, m. p.
protopresbiter.

—□—

Pentru ocuparea postului invetiatorescu din **Benceculu-romanu**, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe 25 Martie cal. vechiu a. c.

Emolumintele anuali sunt: 146 fl. 42 cr., 30 hectltre grau, pausial, pentru recuisite de scris 5 fl., pentru conferintie 5 fl., 8 orgii de lemne din cari se va incaldí si scól'a, 4 jugere livada, cortelu liberu cu gradina, dela in-mormentari unde va fi poftit 50 cr.

Competentii au se produca testimoniu de preperandia, testimoniu de cualificatiune invetiatoresca, testimoniu de limb'a magiara, precum si atestat despre conduit'a de pana acuma; deci petitiiunile lor astfelu instruite se le astérna parintelui inspectoru de scóle Iosif Gradinariu in Szécsány per Vinga si se se presenteze pana la alegere in sft. biserica spre a-si aretá desteritatea in cele rituali.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOSIF GRADINARIU, m. p. inspect. scol.

—□—